

A DEBRECENI KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM
MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK
KIADVÁNYAI

61. szám

Szerkeszti: JAKAB LÁSZLÓ

61. szám

KLTE Egyetemi Könyvtár
DEBRECEN

HOFFMANN ISTVÁN

Helynevek nyelvi elemzése

DEBRECEN, 1993

TARTALOM

Bevezetés	3
Tudománytörténeti áttekintés: rendszer és szintézis helynévkutatásunkban	7
Előzmények a XIX. században	8
Makrotoponímiai kutatások	9
Névleltári vizsgálatok	11
Névelméleti alapvetések	15
A helynevek keletkezése	17
A helynevek községi eredete	17
A tulajdonnévi kategória keletkezéséről	18
A minták szerepe a névadásban	21
A névadás nyelvleltári, nyelvszociológiai háttere	22
Modellelméletek az európai névkutatásban	23
Névtudat és névkompetencia	25
Az elemzési modell alapvonásai	27
Kiindulópontok	27
A helynevek rendszerszerűsége	28
Alapfogalmak	29
A helynévfajták	33
Szerkezeti elemzés	43
1. Funkcionális-szemantikai elemzés	43
2. Lexikális-morfológiai elemzés	55
3. Szintagmatikus elemzés	59
3.1. Jelzős szerkezetű nevek	60
3.2. Határozós szerkezetű nevek	63
3.3. Mellérendelő szerkezetű nevek	64
Keletkezéstörténeti vizsgálat	67
1. Szintagmatikus szerkesztéssel alkotott nevek	70
2. Morfematikai szerkesztéssel alkotott nevek	73
2.1. Helynévképzővel történő névalkotás	74
2.2. Névszójelekkel történő helynévalkotás	82
2.2.1. A többesjellel történő névalkotás	82
2.2.2. A birtokjellel történő névalkotás	85
2.3. Határozóraggal történő helynévalkotás	86
2.4. Névtóval történő helynévalkotás	88
3. Jelentésbeli névalkotás	89
3.1. Jelentéshasadás	92
3.2. Jelentésbővülés vagy -szűkülés	98
3.3. Névtávitel	100
3.3.1. Metonimikus helynévalkotás	103
3.3.2. Metaforikus helynévalkotás	111
3.4. Indukciós névadás	116
3.5. Névköltöztetés	118
4. Szerkezeti változással alakult helynevek	121
4.1. Ellipszis	123
4.2. Redukció	128
4.3. Kiegészülés	131
4.4. Bővülés	135
4.5. Deetimologizáció	138
4.6. Népetimológia	140
5. Névtávitel	143
Irodalom	145
Summary	153